

УДК 346.5:342.922

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v2.2025.27>

С. Попович,

аспірантка кафедри господарсько-правових
дисциплін та економічної безпеки

Донецького державного університету внутрішніх справ

ДОЗВІЛЬНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ПОЛІЦІЇ У ВІДНОСИНАХ З ЮРИДИЧНИМИ ОСОБАМИ: ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Реалізація принципу верховенства права у сфері діяльності органів публічної влади передбачає наявність прозорих, законодавчо визначених механізмів прийняття управлінських рішень, зокрема – у сфері дозвільних процедур. У сучасних умовах пов'язаних з військовими подіями в Україні, особливого значення набуває ефективне функціонування механізмів державного регулювання суспільних відносин із дотриманням принципів законності, правової визначеності та балансу між публічними інтересами та приватною ініціативою [1, с. 19–25]. Одним із таких механізмів виступає дозвільна діяльність державних органів, зокрема поліції, яка у взаємодії з юридичними особами реалізується у сфері забезпечення публічного порядку, безпеки та контролю за особливими видами господарської діяльності. Поліція, як суб'єкт виконавчої влади, має специфічні повноваження, пов'язані із наданням дозволів, погоджень та інших актів індивідуальної дії, що прямо впливають на можливість юридичних осіб реалізовувати окремі види діяльності. Такі повноваження мають важливе значення у регулюванні охоронної діяльності, обігу зброї, організації масових заходів, охорони об'єктів критичної інфраструктури тощо. Водночас реалізація дозвільних функцій поліції супроводжується низкою викликів, зокрема

пов'язаних з межами дискреційних повноважень, ризиками зловживань, правовою невизначеністю процедур та проблемами ефективного захисту прав суб'єктів господарювання. Отже, актуальність дослідження полягає у необхідності комплексного аналізу правової природи дозвільних повноважень поліції, встановлення меж їх реалізації у взаємодії з юридичними особами, а також формулювання пропозицій щодо удосконалення нормативно-правового регулювання у цій сфері з метою покращення господарської діяльності.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика реалізації дозвільних повноважень поліції була предметом дослідження таких поважних вчених як: С.М. Алфьоров, О.М. Бандурка, А.Г. Бобкова, В.В. Бондар, С.С. Вітвіцький, Д.С. Денисюк, О.В. Дячук, А.М. Захарченко, О.В. Крижановська, В.В. Макарчук, О.О. Маркова, В.В. Мартиновський, Т.М. Пахомова, А.Є. Фоменко та ін. Однак, у контексті відносин з юридичними особами вона не була предметом ретельного дослідження.

Метою статті є з'ясування правового змісту та особливостей реалізації дозвільних повноважень поліції у відносинах з юридичними особами, аналіз чинного законодавства та практики його застосування, а також визначення шляхів удосконалення правового регулювання у зазначеній сфері.

Виклад основного матеріалу.

Функціонування правової держави передбачає чітке розмежування функцій публічної адміністрації та приватного сектору. У цьому контексті особливого значення набувають дозвільні механізми, через які держава впливає на господарську діяльність юридичних осіб з метою забезпечення публічних інтересів.

У Законі України від 06.09.2005 № 2806-IV «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» закріплено визначення дозвільної системи у сфері господарської діяльності як сукупності врегульованих законодавством відносин, які виникають між дозвільними органами, адміністраторами та суб'єктами господарювання у зв'язку з видачею документів дозвільного характеру, переоформленням, анулюванням документів дозвільного характеру [2]. З аналізу вищевказаного законодавчого акту можна зробити висновки, що дозвільний орган зобов'язаний видати суб'єкту господарювання документ дозвільного характеру у разі надання йому права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності, без наявності якого суб'єкт господарювання не може провадити певні дії щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності [3, с. 424]. З огляду на зазначену правову норму доречно говорити, що таким чином держава здійснює певний захист права та свобод громадян, оскільки встановлюються певні зобов'язання для суб'єкта господарювання, котрий здійснює діяльність, яка несе в собі потенційну небезпеку для життя, здоров'я людей, а також для навколишнього природного середовища, національних інтересів держави [4, с. 10].

Поняття «дозвіл» має певні установлені, але не безспірні в правовій науці тлумачення. Дозволом вважають офіційне санкціонування уповноваже-

ними виконавчими органами (посадовими особами) певних дій фізичних і юридичних осіб, яке здійснюється з метою забезпечення громадської безпеки, законності, охорони правопорядку, життя і безпеки громадян [5, с. 274]. Саме так тлумачать дане поняття в законодавчій і виконавчій практиці України.

Під поняттям «дозвіл» розуміють офіційний документ установленної форми, виданий уповноваженим суб'єктом (органом державної влади, посадовою особою) на підставі, у межах повноважень та у спосіб і в порядку, що регламентовані чинним законодавством України, який дає право на певний вид діяльності або окрему діяльність з використанням чітко визначених предметів, речовин або матеріалів [6, с. 28–29].

Отже, дозвіл є формою юридичного акту, що санкціонує здійснення певних дій суб'єктом господарювання. У контексті діяльності поліції – це специфічна управлінська функція, спрямована на забезпечення публічної безпеки та порядку. Такі повноваження завжди мають публічно-правовий характер і реалізуються у змішаній формі, яка включає господарсько-правову та адміністративно-правову.

Правове регулювання дозвільної діяльності поліції базується на принципах законності, пропорційності, публічності, правової визначеності. При цьому поліція виконує не лише функцію контролюючого органу, але й виступає гарантом захисту суспільних інтересів у процесі здійснення господарської діяльності юридичними особами, її діяльність повинна бути збалансована із правами і свободами суб'єктів господарювання.

Господарська діяльність юридичних осіб включає різні види діяльності, в тому числі такі, від яких залежить публічна безпека, правопорядок та громадський спокій. Така діяльність регламентується спеціальним

та загальним законодавством, і охоплює наступні ключові напрямки, які потребують участі поліції:

- дозвіл на здійснення охоронної діяльності. Поліція здійснює контроль за дотриманням ліцензійних умов охоронними компаніями, а також бере участь у погодженні певних технічних аспектів діяльності юридичних осіб, що надають охоронні послуги. До нормативних актів, що регулюють таку діяльність відносять: Закон України «Про охоронну діяльність» від 22.03.2012 № 4616-VI, Постанову Кабінету Міністрів України від 18.11.2015 № 960 «Про затвердження ліцензійних умов провадження охоронної діяльності», Наказ МВС України від 15.12.2020 № 876 «Про затвердження Інструкції з організації контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері охоронної діяльності» та ін.;

- дозвіл на обіг зброї, боеприпасів, спецзасобів. Поліція здійснює видачу дозволів на придбання, зберігання, носіння вогнепальної зброї та спецзасобів юридичними особами (зокрема охоронними структурами, стрілецькими клубами, підприємствами зі зберіганням цінностей). Крім того, підрозділи поліції погоджують укладання суб'єктами господарювання трудових договорів на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, ремонтом, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням і використанням вогнепальної зброї та спецзасобів, матеріалів і речовин [7]. Цей напрям здійснюється на підставі Закону України від 06.09.2005 № 2806-IV «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», Постанови Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему», Наказу МВС України від 21.08.1998 № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охоло-

щеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів». За чинними правилами дозвільні документи щодо придбання та поводження зі зброєю, спеціальними засобами самооборони, боеприпасами, вибуховими речовинами і матеріалами видаються уповноваженими підрозділами поліції з контролю за обігом зброї та дозвільної системи (уповноважений підрозділ із контролю за обігом зброї центрального органу управління поліцією; уповноважений підрозділ з контролю за обігом зброї та дозвільної системи головних управлінь Національної поліції в областях та м. Києві; територіальні (відокремлені) підрозділи поліції в районах, містах, районах у містах) [7, с. 9];

- погодження проведення масових заходів. Юридичні особи (організатори заходів, компанії-івенти, охоронні структури) звертаються до поліції для погодження проведення масових заходів з урахуванням заходів безпеки. Здійснюється це погодження на підставі ст. 39 Конституції України, ст. 23, 24 Закону України від 02.07.2015 № 580-VIII «Про Національну поліцію», Постанови Кабінету Міністрів України від 25.04.2012 № 576 «Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів», Наказу МВС України від 24.12.2019 № 1089 «Про затвердження Інструкції про організацію та несення служби з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки військовими частинами (підрозділами) Національної гвардії України»;

- дозвіл на встановлення та використання технічних засобів охорони. Юридичні особи, що використовують системи відеоспостереження, сигналі-

зації та інші засоби безпеки, повинні отримати дозвіл на їх встановлення у випадках, передбачених законом. Цей напрям регулюється Законом України від 22.03.2012 № 4616-VI «Про охоронну діяльність», Наказом МВС України від 26.01.2017 № 56 «Про затвердження Інструкції з організації експлуатації інженерно-технічних засобів охорони на важливих державних об'єктах, які охороняються Національною гвардією України», Постановою Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 716 «Про затвердження Порядку утримання та матеріально-технічного забезпечення державних пожежно-рятувальних підрозділів» та ін.;

— дозвіл на здійснення діяльності з перевезення та охорони цінних вантажів. Юридичні особи, що здійснюють транспортування цінностей або вибухових матеріалів (наприклад, шахти, будівельні компанії), потребують дозволу та супроводу поліції. Вони здійснюють свою діяльність на підставі Закону України від 30.06.1993 № 3353-XII «Про дорожній рух», Закону України від 06.04.2000 № 1644-III «Про перевезення небезпечних вантажів», Постанови Кабінету Міністрів України від 30.01.2013 № 55 «Про затвердження Умов охорони небезпечних і цінних вантажів під час їх перевезення автомобільним транспортом», Постанови Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 № 1373 «Про затвердження Положення про порядок здійснення перевезення радіоактивних матеріалів територією України» та ін. Дозволи на участь у дорожньому русі транспортних засобів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні, та погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів видаються Департаментом патрульної поліції та його територіальними (відокремленими) підрозділами через центри надання адміністративних послуг [8, с. 9];

— дозвіл на здійснення безпечного провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Підрозділи поліції видають суб'єктам господарювання дозволи на використання об'єктів і приміщень, призначених для провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Такі дозволи видаються на підставі Закону України від 15 лютого 1995 № 60/95-ВР «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори». Видача дозволів на використання об'єктів і приміщень, призначених для провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, належить до компетенції територіальних (відокремлених) підрозділів міжрегіонального територіального органу Національної поліції з питань боротьби з наркозлочинністю [8, с. 9].

Якщо проаналізувати вищевказані нормативні акти, то можна зробити висновок про наявність окремих недоліків, які проявляються у фрагментарності та неузгодженості положень чинного законодавства щодо дозвільної діяльності та видів дозвільних документів, які видаються підрозділами поліції юридичним особам. Так, попри закріплення повноважень поліції щодо видачі та погодження окремих дозвільних документів, зокрема у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, ані Закон України «Про Національну поліцію», ані Положення про Національну поліцію не містять чіткого визначення її повноважень щодо надання інших дозвільних документів. Водночас у низці інших нормативно-правових актів, у тому числі підзаконного характеру, передбачено повноваження поліції щодо видачі дозволів на здійснення тих або інших видів господарської діяльності. З огляду на це слід констатувати порушення вимог ч. 1 ст. 24 Закону України «Про Національну поліцію», відповідно до якої виконання додат-

хідно провести оптимізацію переліку дозвільних процедур, вилучити з переліку ті процедури, які не мають обґрунтованої соціально-економічної значущості;

– невизначеність норм. Законодавство часто не містить чітких критеріїв для видачі дозволів, що створює можливість для суб'єктивних рішень. Кодифікація положень про дозвільні повноваження поліції в окремому законодавчому акті та встановлення чітких процедурних стандартів для всіх видів дозволів є шляхом вирішення цієї проблеми;

– корупційні ризики. Наявність великої кількості дозвільних процедур створює умови для корупційних проявів. Впровадження механізмів незалежного нагляду за дотриманням законності при реалізації дозвільних повноважень, в тому числі посилення судового контролю за рішеннями поліції у сфері дозвільної діяльності зменшить такі ризики;

– недостатня автоматизація процесів. Відсутність ефективних цифрових платформ для подання заяв та отримання дозволів ускладнює взаємодію між поліцією та юридичними особами. Тому необхідно впровадити діджиталізацію процесів через створення єдиної електронної платформи подачі заяв і контролю за їх розглядом.

Висновки. Дозвільні повноваження поліції у взаємодії з юридичними особами становлять важливу складову здійснення господарської діяльності. Їх реалізація має відбуватися в межах чітко визначених процедур з урахуванням принципів правової визначеності, пропорційності та прозорості. Проте для забезпечення належного балансу між публічними і приватними інтересами необхідне вдосконалення законодавства, зокрема: закріплення всіх дозвільних повноважень поліції на рівні законів; уніфікація процедур видачі дозволів; обмеження дискреції чіткими нормативними критеріями; розвиток елек-

тронних сервісів для отримання дозволів. Удосконалення нормативного регулювання у цій сфері сприятиме зміцненню правової визначеності у сфері господарської діяльності та забезпеченню реального захисту прав юридичних осіб.

Стаття присвячена дослідженню правової природи та особливостей здійснення поліцією дозвільних повноважень у процесі взаємодії з юридичними особами в Україні. Наголошується, що реалізація принципу верховенства права у діяльності органів публічної влади потребує встановлення прозорих, нормативно врегульованих механізмів прийняття управлінських рішень, зокрема у сфері дозвільних процедур. Актуальність обраної тематики зумовлена викликами, пов'язаними із запровадженням воєнного стану, за якого забезпечення принципів законності, правової визначеності та балансу між публічними і приватними інтересами набуває особливої ваги. Встановлено, що поліція реалізує дозвільні функції у сферах охоронної діяльності, обігу зброї, організації масових заходів, охорони об'єктів критичної інфраструктури та перевезення небезпечних вантажів. Підкреслено, що поліція виконує не лише функцію контролюючого органу, але й виступає гарантом захисту суспільних інтересів у процесі здійснення господарської діяльності юридичними особами, її діяльність повинна бути збалансована із правами і свободами суб'єктів господарювання. На основі аналізу чинного законодавства обґрунтовано, що дозвільна діяльність поліції має публічно-правову природу й базується на принципах законності, пропорційності, публічності та правової визначеності. Водночас ідентифіковано проблеми, пов'язані з надмірною дискрецією, нечіткістю правового регулювання процедур

і ризиками зловживання владними повноваженнями. Окрема увага приділяється характеристиці дозволу як юридичного акту, що надає офіційне санкціонування господарської діяльності у сферах, потенційно небезпечних для публічної безпеки. Зроблено висновок про необхідність вдосконалення нормативно-правового регулювання у сфері дозвільної діяльності поліції шляхом посилення правових гарантій для суб'єктів господарювання, забезпечення прозорості процедур та чіткого окреслення меж дискреційних повноважень правоохоронних органів. Зазначено, що удосконалення нормативного регулювання у цій сфері сприятиме зміцненню правової визначеності у сфері економічної діяльності та забезпеченню реального захисту прав юридичних осіб.

Ключові слова: поліція, дозвільні повноваження, дискреція, дозвіл, юридичні особи.

Popovich S. Permitted powers of the police in relations with legal entities: economic and legal aspect

The article is devoted to the study of the legal nature and features of the exercise of permitting powers by the police in the process of interaction with legal entities in Ukraine. It is emphasized that the implementation of the principle of the rule of law in the activities of public authorities requires the establishment of transparent, normatively regulated mechanisms for making administrative decisions, in particular in the field of permitting procedures. The relevance of the chosen topic is due to the challenges associated with the introduction of martial law, under which ensuring the principles of legality, legal certainty and balance between public and private interests acquires particular importance. It is established that the police implement permitting functions in the areas of security activities, arms cir-

culatation, organization of mass events, protection of critical infrastructure facilities and transportation of dangerous goods. It is emphasized that the police perform not only the function of a controlling body, but also act as a guarantor of the protection of public interests in the process of carrying out economic activities by legal entities, its activities must be balanced with the rights and freedoms of business entities. Based on the analysis of current legislation, it is substantiated that the permitting activities of the police are of a public-law nature and are based on the principles of legality, proportionality, publicity and legal certainty. At the same time, problems associated with excessive discretion, vagueness of legal regulation of procedures and risks of abuse of power are identified. Special attention is paid to the characteristics of a permit as a legal act that provides official sanctioning of economic activity in areas potentially dangerous to public safety. The conclusion is made about the need to improve regulatory and legal regulation in the field of permitting activities of the police by strengthening legal guarantees for business entities, ensuring transparency of procedures and clearly delineating the boundaries of discretionary powers of law enforcement agencies. It is noted that improving regulatory regulation in this area will contribute to strengthening legal certainty in the field of economic activity and ensuring real protection of the rights of legal entities.

Key words: police, permitting powers, discretion, permission, legal entities.

Література:

1. Ніколенко Л. М. Принципи діяльності поліції: сутність та особливості. Українська поліцейська: теорія, законодавство, практика. 2021. № 1 (1). С. 19–25.

2. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09.2005 р. № 2806-IV (зі змінами, внесеними згідно зі Законом від 09.07.2022 р. № 2393-IX). Офіційний веб-портал Верховної Ради України: Законодавство. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2806-15> (дата звернення: 23.04.2025)

3. Поліцейська діяльність: адміністративно-правове регулювання: навчальний посібник / Ю. А. Хатнюк, О. Б. Мороз, В. В. Бондар, М. Ю. Самченко, С. С. Гнатюк, Є. В. Кобко; за ред. Ю. С. Назара. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 640 с.

4. Джафарова О. В. Дозвільна діяльність органів публічної адміністрації в Україні: адміністративно-правові засади : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2015. 572 с.

5. Словник української мови в 11 томах. За ред. І.К. Білодіда, А.А. Бурячок та ін. Т. 9. «С». Київ: Наукова думка, 1978. 917 с.

6. Жванко Ю.П. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України у сфері дозвільної системи в умовах особливих правових режимів: 12.00.07. Київ, 2019. 248 с.

7. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 2007 р. № 795. Офіційний вісник України. 2007. № 42. Ст. 1671.

8. Дозвільно-погоджувальні функції підрозділів Національної поліції у сфері господарювання: науково-практичні рекомендації / Вітвіцький С. С., Захарченко А. М., Бобкова А. Г., Алфьоров С.М. – Київ : ВД «Дакор», 2021. 54 с.

9. Ніколенко Л.М. Особливості розвитку принципів діяльності національної поліції: Національна поліція Донеччини: проблеми становлення та стратегія розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Маріуполь, 2016. С. 8- 10.

10. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 № 4196-IX. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: Законодавство. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення: 23.04.2025)